

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหาการวิจัย

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่จัดการเรียนการสอนในระบบเปิด ให้โอกาสแก่ผู้สนใจและขาดโอกาสทางการศึกษาเข้ารับการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยได้รับวิทยฐานะเทียบเท่ามหาวิทยาลัยในระบบการศึกษาแบบปิด การจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมีคุณภาพและมาตรฐานเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยเปิดชั้นนำ โดยมีมหาวิทยาลัยเปิดหลายแห่งที่เป็นพันธมิตร เป็นคู่ความร่วมมือ และเป็นเครือข่ายในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะในหลักสูตรระดับปริญญาตรี ทั้งนี้การวิจัยเพื่อประกันคุณภาพการเรียนการสอน และเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างมหาวิทยาลัยจึงเป็นเรื่องจำเป็น

การจัดการศึกษาด้วยระบบการศึกษาทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชคล้ายคลึงกับมหาวิทยาลัยเปิดอื่นๆ ในทวีปภูมิภาคของโลก ด้วยการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ไปยังนักศึกษา ผ่านสื่อประเภทต่างๆ ให้แก่กลุ่มเป้าหมายจำนวนมากที่มีความหลากหลาย ทั้งในด้านอายุ อาชีพ ความสนใจ พื้นฐานความรู้ ถิ่นที่อยู่อาศัย และอื่นๆ ดังนั้นการดำเนินการทุกด้านต้องเป็นระบบและเอื้อต่อผู้เรียน โดยมุ่งเน้นให้ผลลัพธ์หรือผลผลิตของการศึกษามีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับของสังคม และสามารถเทียบเคียงได้กับมหาวิทยาลัยชั้นนำในระบบชั้นเรียน

มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการโดยติดตาม กำกับ ประเมิน ปรับปรุง พัฒนา เพื่อประกันคุณภาพการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในการจัดการศึกษาทั้งระบบ ทั้งในด้านหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและสังคม ด้านสื่อสำหรับถ่ายทอดความรู้ให้มีความทันสมัยและเอื้อประโยชน์ต่อผู้เรียนที่ศึกษาด้วยตนเองได้มากที่สุด ด้านกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมบริการการศึกษาเพื่อช่วยเหลือผู้เรียน ด้านแหล่งความรู้สนับสนุนการเรียน ด้านการวัดประเมินผล และด้านคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา ในการพัฒนาระบบการจัดการศึกษานั้น หากได้มีการศึกษาเทียบเคียงกับมหาวิทยาลัยเปิดอื่นๆ ในภูมิภาคเดียวกัน หรือที่มีบริบทใกล้เคียงกันเช่น มหาวิทยาลัยเปิดแห่งมาเลเซีย มหาวิทยาลัยเปิดแห่งประเทศไทยฟิลิปปินส์ มหาวิทยาลัยเปิดแห่งเวียดนาม มหาวิทยาลัยเทอร์บูกาแห่งอินโดนีเซีย ก็ย่อมจะเกิดการเรียนรู้และสามารถนำความรู้และประสบการณ์ ที่ได้รับมาเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

การจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาในระดับประเทศนั้น สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ได้กำหนดองค์ประกอบของมาตรฐานผลการเรียนรู้ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ (มคอ.) พ.ศ. 2552 สำหรับบัณฑิตในระดับปริญญาตรีว่า ต้องมีคุณลักษณะ 5 ด้านคือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

คุณลักษณะเหล่านี้ล้วนมีความสำคัญต่อบุคคลในการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ และการอยู่ร่วมกับสังคมโลกในยุคศตวรรษที่ 21 ดังนั้นจึงเป็นคุณลักษณะที่สถาบันการศึกษาต้องปลูกฝังและสร้างให้เกิดขึ้นในผู้ที่สำเร็จการศึกษาหรือผู้ที่เป็นบัณฑิต ให้เขาสามารถนำไปใช้เพื่อปรับตัวและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมในทุกระดับของสังคมโลก

ตามวิสัยทัศน์และพันธกิจของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชนั้น ผู้มีส่วนได้เสียสำคัญยังเป็นผู้เรียนหรือนักศึกษา โดยเป็นกลุ่มที่ควรได้รับผลสัมฤทธิ์จากการเรียนการสอนที่บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ในขณะเดียวกัน ผู้เรียนก็ได้รับความพึงพอใจจากการรับการศึกษา และสำเร็จตามหลักสูตร เพื่อให้การใช้ทรัพยากรในการจัดการเรียนการสอนทางไกลให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลโดยทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรได้รับความพึงพอใจ

งานวิจัยของสุมาลี สังข์ศรี (2555) ชี้ว่านักศึกษาบงกชบอกรับปัจจัยสำคัญต่อการเรียนให้สำเร็จลำดับแรกคือ เนื้อหาวิชามีคุณภาพ โดยควรมีการสรุปเนื้อหาแต่ละหน่วย ส่วนรูปแบบบริการสนับสนุนการศึกษา ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษาเรียนได้ประสบผลสำเร็จในระบบการศึกษาทางไกลคือ ควรมีบริการย่อยๆ ในระหว่างการการศึกษา

สุมาลี สังข์ศรี และคณะ (2553) ได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการคงอยู่ของนักศึกษาทางไกล โดยชี้ให้เห็นว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชคิดว่า การสอบมีผลมากที่สุดในการคงอยู่ และเป็นสาเหตุที่ทำให้นักศึกษาออกกลางคัน รองลงมาคือ ทักษะการเรียนในระบบทางไกล และสื่อการเรียน ส่วนระบบหรือกลไกในการป้องกันปัญหาการออกกลางคัน มี 5 ด้าน ได้แก่ การติดต่อกับมหาวิทยาลัย สื่อการเรียน การบริการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือการเรียน การพัฒนาทักษะการเรียน และการสอบ

ในการจัดการเรียนการสอนทางไกลนั้น ผลการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้เสียได้รับความพึงพอใจในผลผลิตของสถาบันอุดมศึกษา ปัจจัยสำคัญคือ ทักษะในการเรียนทางไกล ซึ่งสอดคล้องกับการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ปัจจัยสำคัญที่สุดคือ ทักษะการเรียนรู้ (Learning skills) (วิจารณ์ พานิช 2554)

วิจารณ์ พานิช กล่าวถึง ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ว่า การเรียนรู้สาระวิชา (Content/Subject matter) ควรให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นคว้า โดยครูช่วยเป็นเพียงผู้แนะนำ และช่วยออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ได้

สาระวิชาหลัก (Core subjects) ได้แก่ ภาษาแม่และภาษาสำคัญของโลก ศิลปะ คณิตศาสตร์ การปกครองและหน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์

สาระวิชาหลักเหล่านี้ ควรเรียนรู้ในเชิงสหวิทยาการ (Interdisciplinary) พร้อมสอดแทรกทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เข้าไปในทุกวิชาหลัก เป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ต่างๆ เช่น โลก การเงิน เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจ การเป็นผู้ประกอบการ การเป็นพลเมืองที่ดี สุขภาพ สิ่งแวดล้อม

ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ช่วยกำหนดความพร้อมของผู้เรียนสู่โลกการทำงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้น เช่น ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นวัตกรรม การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การสื่อสารและการร่วมมือ

ทักษะด้านสารสนเทศ เกี่ยวข้องกับสื่อและเทคโนโลยีที่มีการใช้เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อและเทคโนโลยี ผู้เรียนจึงควรมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีความรู้ด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี

ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ ช่วยให้การดำรงชีวิตและการทำงานประสบความสำเร็จมากขึ้น ผู้เรียนต้องมีความยืดหยุ่นและการปรับตัว มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นตัวของตัวเอง มีทักษะการเข้าสังคมที่รวมถึงสังคมข้ามวัฒนธรรมด้วย สามารถเป็นผู้สร้างหรือผู้ผลิตผลงาน สามารถรับผิดชอบ เป็นผู้นำ

ทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่ควรเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ 3R และ 7C ได้แก่

- อ่านออก (Reading) เขียนได้ (WRiting) คณิตเลขเป็น (ARithmetics)
- ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical thinking and Problem solving)
- ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation)
- ทักษะความเข้าใจต่างวัฒนธรรม และต่างกระบวนทัศน์ (Cross-cultural Understanding)
- ทักษะความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership)
- ทักษะด้านการสื่อสาร สาสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information, and Media Literacy)
- ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy)
- ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning skills)

ดังนั้น หากได้มีการศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการเรียนรู้จากการจัดการเรียนการสอนจากการเรียนการสอนในหลักสูตร และความพึงพอใจที่ผู้เรียนได้รับ ตามองค์ประกอบของมาตรฐานผลการเรียนรู้ ในกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (มคอ.) ก็น่าจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการหลักสูตร จนนำไปสู่การช่วยให้ผู้เรียนสามารถสำเร็จการศึกษาตามที่หลักสูตรกำหนดด้วยการเกิดผลลัพธ์จากการเรียนรู้ และได้รับความพึงพอใจในขณะเดียวกัน อีกทั้งทางหลักสูตรสามารถนำข้อมูลนี้ไปใช้เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี เนื่องด้วยเป็นกลุ่มที่ได้ศึกษาศรบกั่วนตามขั้นตอนและกระบวนการที่หลักสูตรกำหนดไว้อย่างสมบูรณ์แล้ว และหากได้มีการศึกษาเทียบเคียงกับมหาวิทยาลัยเปิดอื่นๆในภูมิภาคเดียวกัน ที่มีพันธะสัญญาระหว่างมหาวิทยาลัย ตามข้อตกลงความเข้าใจร่วมกัน (Memorandum of Understanding-MOU) ก็จะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ต่อการปรับปรุงหลักสูตร ปรับปรุงระบบการเรียนการสอน เพื่อให้สามารถผลิตบัณฑิตได้ตรงกับความต้องการของหลักสูตรและของผู้เรียนที่ตอบสนองความต้องการของหน่วยงานและองค์กรผู้ใช้บัณฑิต ตลอดจนสอดคล้องกับความต้องการของสังคมไทยและสังคมโลก ตามวิสัยทัศน์และพันธกิจของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการเรียนรู้จากการจัดการเรียนการสอนของผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรในระดับปริญญาตรี
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรระดับปริญญาตรี ตามองค์ประกอบในกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (มคอ.) ในด้านจริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยี
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรที่เอื้อต่อผู้เรียน

นิยามศัพท์/นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี หมายถึง บัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จากทุกสาขาวิชาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ในปีการศึกษา 2557

ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการเรียนรู้จากการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ความคิดเห็นของผู้สำเร็จการศึกษา ในปีการศึกษา 2557 เกี่ยวกับผลที่ได้รับจากการเรียนรู้ตามการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรระดับปริญญาตรีที่สำเร็จการศึกษา

ความพึงพอใจของผู้สำเร็จการศึกษา หมายถึง การบรรลุความคาดหวังจนเกิดเป็นความพึงพอใจของผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ในปีการศึกษา 2557 ตามองค์ประกอบมาตรฐานผลการเรียนรู้ในกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (มคอ.) ในด้านจริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยี

แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรที่เอื้อต่อผู้เรียน หมายถึง ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวิธีการในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตร ตามความคิดเห็นของผู้สำเร็จการศึกษา ที่จะช่วยให้บรรลุความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้เรียน

ขอบเขตการวิจัย

1. ประเด็นคำถามในวัตถุประสงค์ข้อแรกของงานวิจัยที่สอบถามความเห็นเกี่ยวกับผลที่บัณฑิตได้รับจากการเรียนรู้และความพึงพอใจที่บัณฑิตได้รับ มาจากข้อตกลงที่กำหนดร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยเปิดที่มีส่วนร่วมในการทำวิจัยในทำนองเดียวกัน เพื่อให้สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลในระหว่างมหาวิทยาลัยเปิดทั้ง 5 แห่ง
2. การวิจัยนี้ศึกษาประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการเรียนรู้จากการจัดการเรียนการสอน และความพึงพอใจของผู้สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2557
3. การวิจัยนี้ศึกษาความพึงพอใจตามคุณลักษณะขององค์ประกอบตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (มคอ.) ในด้านจริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี
4. กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย ได้แก่ บัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ในปีการศึกษา 2557 จากทุกสาขาวิชาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
5. สถานที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย เป็นพื้นที่ที่มีผู้สำเร็จการศึกษามากที่สุดสามภูมิภาค ได้แก่ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ โดยภาคกลางใช้พื้นที่ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้พื้นที่ของโรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย จังหวัดนครราชสีมา และภาคเหนือ ใช้พื้นที่ของศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดเชียงใหม่
6. ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือเดือนกันยายนถึงพฤศจิกายน 2559

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. การแลกเปลี่ยนผลการศึกษากับมหาวิทยาลัยเปิดในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการเรียนรู้จากการจัดการเรียนการสอนและความพึงพอใจของผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี จากการเรียนในหลักสูตร ทั้งของ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มหาวิทยาลัยเปิดแห่งมาเลเซีย มหาวิทยาลัยเปิดแห่งฟิลิปปินส์ มหาวิทยาลัยเปิดแห่งเวียดนาม และมหาวิทยาลัยเปิดแห่งอินโดนีเซีย ภายใต้โครงการความร่วมมือ (MOU)
2. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถรับทราบและสามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการเรียนรู้จากการเรียนการสอนในหลักสูตรระดับปริญญาตรีที่บัณฑิตสำเร็จการศึกษา ที่ใช้ระบบการศึกษาทางไกล และความพึงพอใจของบัณฑิต ตามคุณลักษณะขององค์ประกอบตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (มคอ.)
3. การได้ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรที่เอื้อต่อผู้เรียนมากยิ่งขึ้น